

Helsingin viher- ja virkistysverkoston kehittämissuunnitelma

VISTRA osa II



Teksti:	Maria Jaakkola Anna Böhling Mervi Nicklén, viherlinjat Anu Lämsä, hulevedet
Graafinen suunnittelu ja taitto:	Elina Lindholm Jun Yang Maria Jaakkola
Julkaisusarjan graafinen suunnittelu:	Kokoro & Moi
Kartat ja kuvitus:	Maria Jaakkola Anna Böhling Jaana Collanus Anu Lamminpää Elina Lindholm Maija Lounamaa Anu Lämsä Juha Niemelä Jun Yang Karttojen sisältö lisäksi: Niina Strengell, Jyri Hirsimäki, Mervi Nicklén, Liisa Kuokkanen-Suomi Heidi Koponen (Östersundom) Maria Karisto, (maisemakulttuuri)

Sisällys

	Esipuhe.....5
	Yhteistyö.....6
	Hallintokuntayhteistyö.....6
	Asukasyhteistyö.....6
1 Taustaa	7
	VISTRA osa I.....8
	VISTRA-visio: Helsinki 2050 on...9
	Strategiat viheralueiden kehitystä ohjaamassa.....11
2 Lähtökohdat	15
	Viher- ja virkistysverkoston kehittämisen lähtökohtia.....16
	Viheralueista verkostoksi, verkoston laatu ja arvot.....16
3 Viherverkostorunko	27
	Helsingin viher- ja virkistysverkoston runko.....28
	Vihersormet, Sinikämmen ja Viherlinjat.....31
	Vihersormet.....32
	Länsipuisto.....33
	Keskuspuisto.....39
	Helsinki-puisto.....45
	Viikki - Kivikko.....51
	Itä-Helsingin kulttuuripuisto.....57
	Vuosaaren ulkoilupuisto.....63
	Merellinen Helsinki - Sinikämmen rantareitteineen.....69
	Viherlinjat.....79
4 Alueellinen viherverkosto	83
	Alueellisen viherverkoston kehittäminen.....84
	Yleiset tavoitteet.....84
	Viher- ja virkistysverkosto alueittain.....85
	Helsingin tavoitteellinen viher- ja virkistysverkosto, Alueittaiset otteet.....8
	Kaarela - Haaga - Munkkivuori.....88
	Pakila - Oulunkylä - Käpylä - Kumpula.....90
	Suutarila - Malmi - Viikki.....92
	Mellunkylä - Vuosaari.....94
	Herttoniemi - Vartiokylä - Laajasalo.....96
	Kantakaupunki.....98
	Käsitteet selviksi: Kaupunginosapuisto, Viheryhteys.....104
5 Viherverkosto ja tiivistyvä kaupunkirakenne	109
	Hulevesien hallinta ja siniverkoston kehittäminen.....110
	Hulevesikokonaisuus, siniverkosto.....112
	Pintamaiden läpäisevyys.....115
	Potentiaalit ja erityisesti jatkosuunniteltavat kohdat....116
	Ilmastonmuutoksen vaikutuksia.....117
	Kaupunkivihreä maiseman jäsentäjänä.....118
	Kansirakentaminen ja katupuisto.....119
	Viherkatot, viherkerroin, viheralueiden käytöstä.....120
6 Lopuksi	123
	Jatkotoimenpiteet.....124
	VISTRA ja yleiskaavan toteuttamisohjelma.....124
	Tiivistelmä, Abstract, Helsingin tavoitteellinen viher- ja virkistysverkosto.....126
	Loppusanat.....130
	Lähteet.....131
	Liitteet.....132

Esipuhe

Helsingin uuden yleiskaavan keskeisenä tavoitteena on kaupunkirakenteen tiivistäminen. Tämä kehitys edellyttää viheralueverkon tietoista suunnittelua osana kaupunkirakennetta. VISTRA eli viher- ja virkistysalueiden strateginen kehityskuva pyrkii muodostamaan kokonaisnäkömyksen Helsingin viheraluerakenteen kehittämistä tulevaisuudessa.

Viher- ja virkistysverkon kehittämissuunnitelma on jatkoa julkaisulle Vihreä ja merellinen Helsinki 2050, joka julkaistiin osana Yleiskaavan visio-vaihetta vuonna 2013. Siinä määriteltiin yleiset tavoitteet. Tässä työssä otetaan seuraava askel tavoitteiden konkretisoimiseksi kartalle: Viher- ja virkistysverkon osia profiloidaan ja niiden keskinäistä hierarkiaa selkiytetään. Samoin esitetään verkon tavoitetila ja linjaukset sen laadun kehittämiseksi.

Helsinki on vihreä ja merellinen kaupunki, myös tulevaisuudessa. Viheralueet peittävät nykyisellään n. 40 % sen maapinta-alasta, ja uuden yleiskaavan toteutuessa kokonaan viheralueita on arviolta yli 30% maapinta-alasta. Viher- ja virkistysaluekokonaisuus on verkostomainen ja monipuolinen, ja viheralueet ovat myös jakautuneet melko tasaisesti kaupunkimaisemassa. Luonnonrantaviivan suuri määrä lähellä keskustaa ja saariston luonnonmukaisuus vaikuttavat vehreään yleisilmeeseen. Merelliseen ”sinikämmeneen” saumatomasti liittyvä vihersormirakenne on eheydessään ja jatkuvuudessaan ainutlaatuinen ominaispiirre maailman kaupunkien joukossa. Jotta ne olisivat myös tulevaisuuden Helsingin vahvuuksia, tulee viheraluerakennetta vaalia ja kehittää edelleen vastaamaan myös tulevaisuuden helsinkiläisten tarpeita.

Tämä työ on tehty pohjaksi Yleiskaavan toteuttamisohjelmalle sekä lähtökohdaksi julkisten ulkotilojen jatkosuunnittelulle. Se on laadittu VISTRA I:n tapaan omana työnä Asemakaavaosaston ympäristötoimistossa. Työn kuluessa on tehty viraston sisäisen, osastojen välisen keskustelun lisäksi yhteistyötä eri hallintokuntien sekä asukkaiden kanssa.

Yhteistyö

Hallintokuntayhteistyö

Työn kuluessa yhteistyötä tehtiin kaupungin hallintokuntien sekä naapurikaupunkien Espoon ja Vantaan kanssa. Hallintokuntaseminaari järjestettiin 13.6., ja siihen osallistui 39 henkeä, Kaupunkisuunnitteluviraston suunnittelijoiden lisäksi Rakennusviraston, Liikuntaviraston, Ympäristökeskuksen ja Kaupunginmuseon edustajia. Kommentointiin tai keskusteluun osallistuivat lisäksi mm. seuraavat tahot:

- Kaupunkisuunnitteluviraston johtoryhmä (14.6.2016)
- HKR Arkkitehtuuriolosuhteiden suunnittelutoimisto (16.5.2016)
- Marja Piimies, KSV Yleissuunnitteluosasto
- Jouni Kilpinen, KSV Yleissuunnitteluosasto
- Raisa Kiljunen-Sirola, KSV Yleiskaavaosasto
- Kerttu Kurki-Issakainen, KSV Asemakaavaosasto
- Anu Kuutti, KSV Asemakaavaosasto
- Ritva Luoto, KSV Asemakaavaosasto
- Niko Palo, KSV Liikennesuunnitteluosasto
- Jussi Luomanen, HKR Arkkitehtuuriolosuhteiden suunnittelutoimisto
- Laura Yli-Jama, HKR Katu- ja puisto-osasto
- Irmeli Grundström, Kiinteistövirasto
- Martina Jerima, Liikuntavirasto
- Raimo Pakarinen, Ympäristökeskus
- Kaarina Heikkonen, Ympäristökeskus
- Päivi Kippo-Edlund, Ympäristökeskus
- Anne Mäkynen, Vantaan kaupunki
- Laura Muukka, Vantaan kaupunki
- Heidi Ahlgren, Espoon kaupunki
- Tanja Hämäläinen, Espoon kaupunki
- Pihla Sillanpää, Espoon kaupunki
- Paula Kuusisto-Hjort, Espoon kaupunki

Asukasyhteistyö

VISTRA II oli kommentoitavana Yleiskaavan blogissa 16.8. lähtien ja 23.8. pidettiin asukastilaisuus, jossa oli läsnä n. 60 henkeä. Asukaspalautteesta kävi ilmi, että maiseman luonto- ja kulttuuriarvojen tunnustamiselle ja esillä pitämiselle sekä viher- ja virkistysalueiden tavoitteelliselle suunnittelulle on tarvetta. Lisääntyvä asukasmäärä tarvitsee monipuolisia puistoja, ja asukkaat haluavat säilyttää mahdollisuuden myös lähiluontokokemuksiin. Erityisesti vihersormien kaventuminen, luontoalueiden väheneminen ja yleiskaavapikselien tulkinnanvaraisuus herättivät keskustelua.

Vihersormien sisäistä yhtenäisyyttä toivottiin vahvistettavan, samoin kuin yhteyksiä ranta-alueille. Luonnonrantojen arvo nousi tärkeänä esiin, kuten myös Helsingin merellisyyden seudullinenkin merkitys virkistykselle. Uusille asuinalueille, kuten Hernesaaren rantaan, toivottiin riittävästi käyttöpuistoja, ja samalla esimerkiksi olemassa olevien viheralueiden kuten liikuntapuistojen tai Eläintarhan ja Töölönlahden vehreän maiseman, toivottiin säilyvän rakentamiselta. Viherlinjojen toivottiin olevan aidosti vehreitä yhteyksiä. Kooste asukastilaisuuden keskusteluista ja sen pohjalta tehdyistä muutoksista on liitteessä 11.



1

Taustaa

VISTRA osa I

VISTRAn eli viher- ja virkistysalueiden kehityskuvan ensimmäisessä osassa [1] määriteltiin yleisiä tavoitteita ja periaatteita kaupungin viher- ja virkistysalueiden osalta. Esitettjä tavoitteita taustoitettiin laajalla lähtömateriaalilla ja muodostettiin niiden pohjalta yhteistyössä ns VISTRA-VISIO, joka on koottuna seuraavalla sivulla. VISTRA I -vaiheeseen liittyi myös karttatyöskentelyä, jonka lopputuloksena syntyi mm. Yleiskaavan 2050 Virkistys ja viherverkosto 2050 -teemakartta yhteistyössä Yleiskaavatoimiston kanssa.

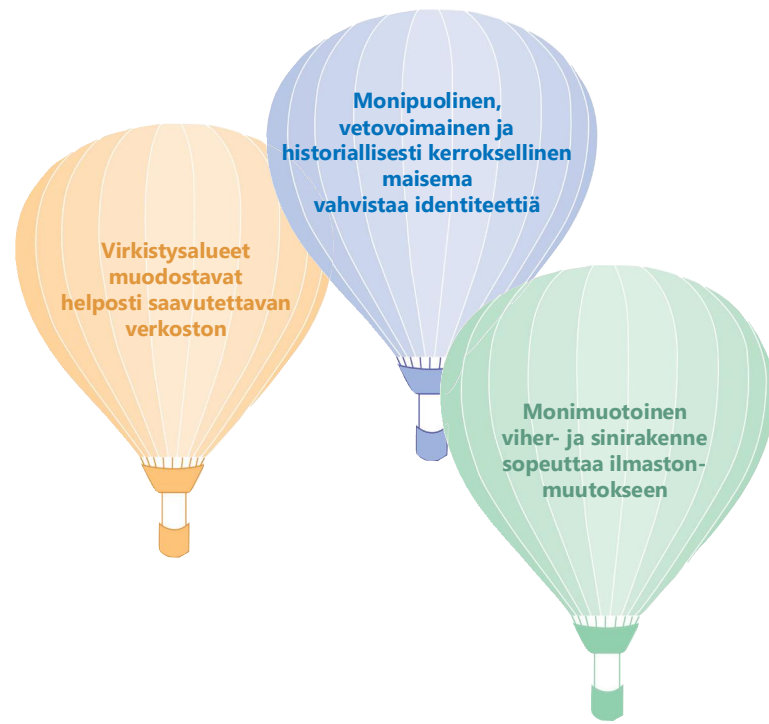
Viheralueet tiivistyvässä kaupungissa kuvaa viheralueiden tehtäviä, pohdiskelee niiden riittävää palvelutasoa ja tarjoaa tietoa Helsingin viheralueista. Sen kirjoittama vision osatavoite on ”yhteinen virkistävä Helsinki”, joka sisältää virkistyspalveluiden tarjontaa koskevia tavoitteita.

Helsingin ominaispiirteitä etsimässä kuvaa Helsingin maiseman ja viheralueiden erityispiirteitä ja niiden pohjalta asetettuja tavoitteita.

Viheralueverkosto osana kestävästä kaupunkia taas lähestyy asiaa ekologisen tiedon näkökulmasta ja pukee sanoiksi visiossaan sen pohjalta asetetut tavoitteet.

Viheralueet tuottavat ihmisille moninaisia hyötyjä, ns. ekosysteemipalveluita puhtaasta ilmasta ja vedestä aina luonnonkauneudesta inspiroitumiseen. Mahdollisimman monen tulisi voida nauttia niistä. Erityisesti lapsille ja vanhuksille lyhyt etäisyys viheralueille on tärkeää. Virkistysmaisema, saaristo mukaan lukien, on helposti saavutettavissa.

Ajallisesta kerroksellisuudesta, metsäisyydestä ja merellisyydestä syntyy tärkeä osa kaupungin identiteettiä. Suurmaisema, johon kaupunki on syntynyt määrittää sen ominaispiirteitä, ja ytimen sijainti Suomenlahteen työntyvällä niemellä tarjoaa luontevan lähtökohdan säteittäiselle kaupunki- ja viheraluerakenteelle. Tulevaisuuden Helsingin maisemakulttuuri huvilapuutarhoista kansanpuistoihin ja historiallisista julkisista puistoista lähiömetsiköihin säilyy ja vahvistuu osana tiivistyvän kaupungin ominaisluonnetta. Yhdessä uuden laadukkaan julkisen ulkotilan kanssa ne muodostavat elävän kaupungin.



Kuva: VISTRA I taustoitti virkistysalueiden merkitystä kolmesta näkökulmasta ja visioi tavoitetilaa niiden pohjalta. Linkki raporttiin: [Vistra osa I](#)

Viher-siniverkosto edistää ekologista kestävyttä. Tavoitteena on, että tulevaisuuden Helsingissä jokilaaksot ja merenrannat toimivat ilmastomuutoksen sopeutumisvyöhykkeinä. Hulevesien luonnonmukaisella käsittelyllä ja imeyttävien pintojen lisäämisellä varaudutaan sään ääri-ilmiöihin, sekä parannetaan ympäristöjen monimuotoisuutta ja veden laatua. Monimuotoinen luonto, johon kuuluu hoidettu metsä, vihreä infra ja luonnonrannat, tarjoaa paitsi elämyksellisyyttä, myös joustavuutta ympäristön muutoksissa.

Tulevaisuudessakin Helsingin viheralueiden tulee olla monipuolisia niin maisemallisesti, toiminnallisesti kuin ekologisesti. Myös kaupunkimetsiä on kyetty säilyttämään. Vihreän ja rakennetun välillä on sopiva tasapaino kaikissa kaupungin osissa. Viheralueisiin tulee kasvavassa määrin investoida niiden määrän vähentyessä ja käyttöpaineiden kasvaessa.

VISTRA-visio: Helsinki 2050 on...

...VIHERVERKOSTOKAUPUNKI VAIILLA VERTAA.

TOIMIVAT JA PALVELEVAT VIHERALUEET

Virkistysalueet tarjoavat **vapaa-ajan palveluita**. Ne luovat viihtyisän, terveellisen, turvallisen sekä käyttäjälleen ilmaisen ympäristön aktiiviseen kaupunkielämään lähellä kotia.

Virkistysalueet maalla ja merellä ovat **helposti saavutettavissa** koko Helsingin alueella. Lähivirkistysalueet ja virkistysyhteidet ovat riittäviä ja toimivia. Niin kanta- kuin esikaupungissa on monipuolista virkistystarjontaa ja jokaiselle asukkaalle mahdollisuus ulkoilmaelämään kaikkina vuodenaikoina.

Viherasemat ovat sopivan laajoja ja yhtenäisiä, jotta ne pystyvät tarjoamaan tarvittavat virkistyspalvelut kasvavalle väestömäärälle, ja samalla turvaamaan **ekosysteemipalvelut**. Ne luovat ja vahvistavat Helsingin identiteettiä ja ovat maisemallinen vetoimatekijä. Viherasemat jatkuvat yhtenäisinä yli kuntarajojen. Viheralueet muodostavat **verkoston**. Viherasemat, kaupunginosapuistot ja lähivirkistysalueet yhdistyvät toisiinsa turvallisista ja miellyttävistä reiteistä ja poikittaisista viheryhteyksistä.

Viheralueiden hierarkia auttaa määrittelemään toimintoja ja investointeja. Suurilla kaupunginosilla on oma ja pienillä yhteinen **kaupunginosapuistonsa**, joka on alueen toiminnallinen ja maisemallinen viheraluekeskus. Tärkeimmät ja laajimmat näistä ovat ns. **kaupunkipuistot**. Lisäksi on **lähivirkistysalueita** eri-ikäisten virkistäytymistä varten.

VIHTYISÄ JA KAUNIS YMPÄRISTÖ

Vihreä ympäristö tarjoaa **elämyksiä, kulttuuria ja luontokokemuksia**. Yhtenäisissä kaupunkimetsissä, merimaiseman äärellä ja saaristossa voi kokea **rauhaa ja hiljaisuutta**.

Kaupunkirakenne ja -maisema muodostavat **kauniin ja toimivan elinympäristön**, jossa rakentaminen ja virkistysalueet ovat tasapainossa.

Kaupunkimaisema ja julkiset ulkotilat sen osana **houkuttelevat asumaan, matkailemaan ja yrittämään Helsingissä**. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia asukkaiden aktiivisuudelle ja osallistumiselle (yhteisöllisyys, kaupunkiviljely, puistokummitoiminta, tapahtumat, talkoot).

Vihreät asuinalueet täydentävät viheralueverkostoa esteettisesti, ekologisesti ja toiminnallisesti.

Viheralueet ja viheryhteydet tarjoavat käteviä **liikkumisreittejä** paikasta toiseen miellyttävässä ympäristössä.

HELSINGISSÄ ON MONIMUOTOINEN MAISEMA, joka on

MERELLINEN JA VIHREÄ ...

Helsingille tyypilliset maiseman ominaispiirteet, kuten mm. kaupunki- ja viheraluerakenteen säteittäisyys, kalliomäkien ja jokilaaksojen vuorottelu, rakennetun ja luonnonmaiseman rinnakkainelo, metsän yhteys mereen sekä kunkin alueen paikalliset ominaispiirteet säilyvät ja vahvistuvat osana tiivistyvää kaupunkia.

Saaristovyöhyke (virkistysaaret ja ulkosaaristo) on osa viheraluejärjestelmää ja merelliset palvelut kehittyvät. Saarten, meren ja merimaiseman saavutettavuus paranee.

Laadukkaita **julkiset ulkotilat** kuten viheralueet, katu ympäristöt ja aukiot vahvistavat paikallista identiteettiä kullekin alueelle ominaisella tavalla.

... KERROKSELLINEN...

Helsingiläinen **maiseman kulttuuriperintö** ja **uusi maisema** elävät harmonisesti rinnakkain siten, että maisemakulttuurin kerrostumat eri aikakausilta säilyvät osana kehittyvää kaupunkia. Arvokkaat kohteet hyödynnetään ja kunnostetaan alueen ”helmiksi” ja vetovetoimatekijöiksi.

Historia ja kaupungin kehitysvaiheet näkyvät maisemassa ja ovat osa asukkaille tärkeää alueen **identiteettiä**.

Vanhan rinnalle syntyy **uutta** maisemaa; laadukasta julkista ulkotilaa uusille ja vanhoille asuinalueille.

.. ja KESTÄVÄ

Virkistysalueilla tavoitellaan **ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyttä**. Maankäytöllisessä keskustelussa otetaan huomioon aina sekä luonnon monimuotoisuuden, elämänlaadun että luonnonhyötyjen (eli ekosysteemipalvelujen) näkökulma.

Virkistysalueita hyödynnetään aktiivisesti **ilmastonmuutokseen sopeutumisessa**. Jokilaaksot ja merenrannat toimivat sopeutumisvyöhykkeinä. Hulevesien luonnonmukaisella käsittelyllä varaudutaan sään ääri-ilmiöihin, parannetaan ympäristöjen monimuotoisuutta ja veden laatua. Pienvesistöt ovat lähiympäristön voimavara. Runsas vihermassa parantaa hiilitasetta ja ilman laatua.

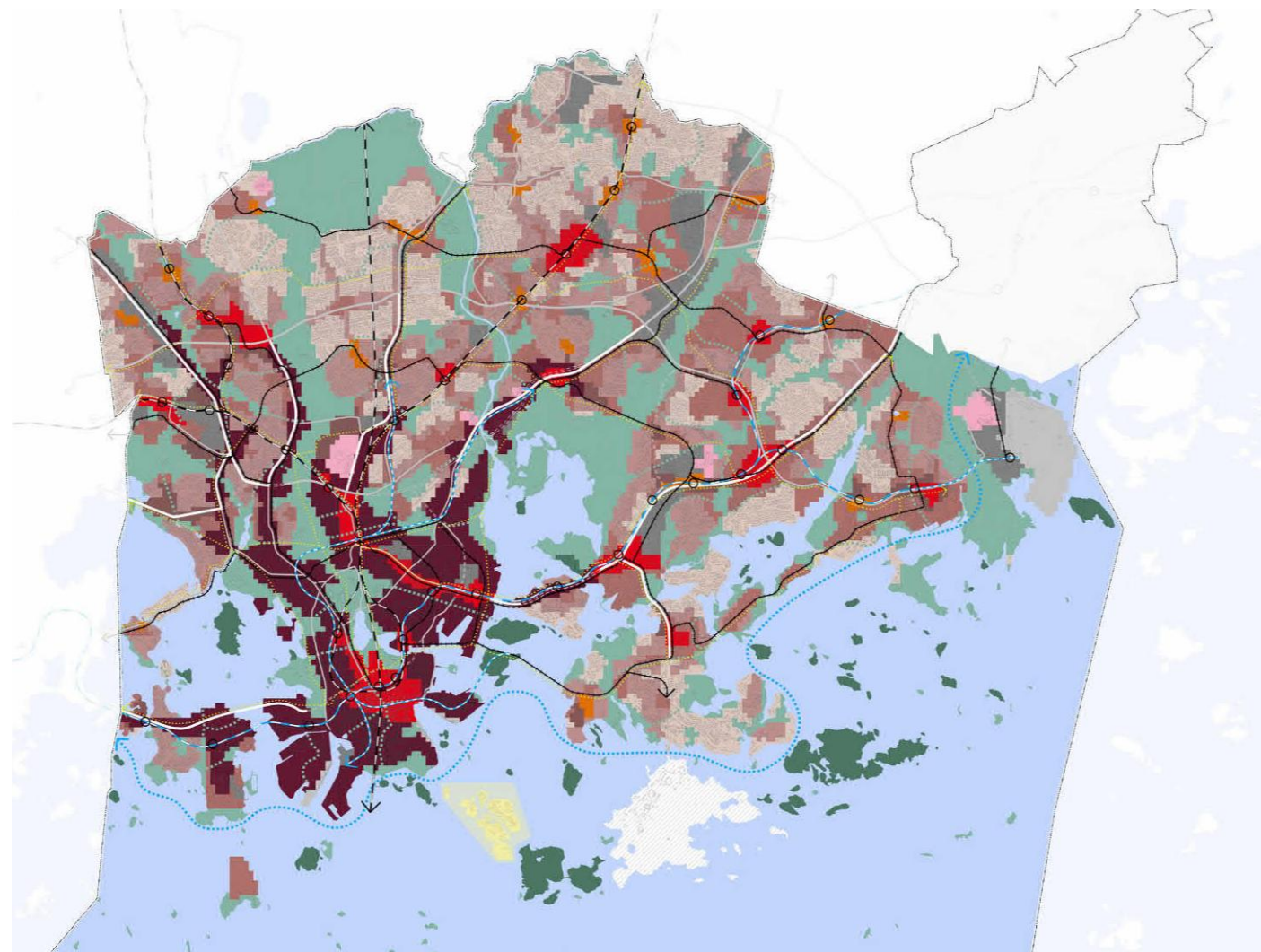
Luonto on riittävän **monimuotoista** parantaakseen sekä elämänlaatua että ekologista kestävyttä. Monimuotoinen luonto tarjoaa joustavuutta ympäristön muutoksissa.

Viheralueille pääsee **ekologisesti kestäväillä liikkumistavoilla** kuten julkisella liikenteellä. Myös kävely- ja pyöräily-yhteydet viheralueille paranevat.

Viheralueet tarjoavat **joustavia, monikäyttöisiä ja ekologisesti kestäviä** mahdollisuuksia virkistäytymiseen.

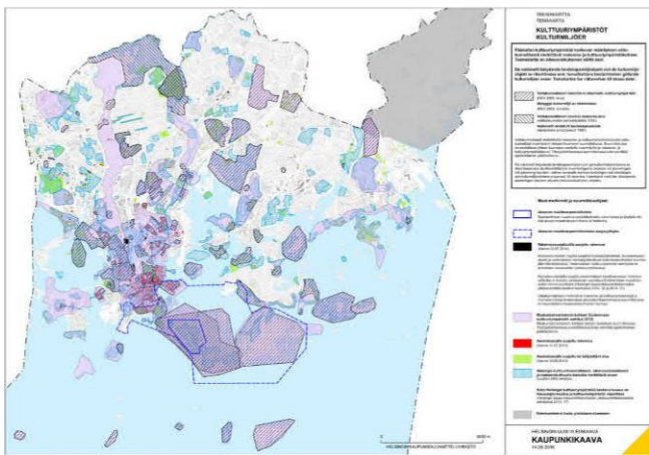
[1] Vihreä ja merellinen Helsinki 2050: VISTRA osa 1: Lähtökohdat ja visio, Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston selvityksiä 2013:4)

Ote yleiskaavaehdotuksen kaavakartasta



Ote tarkistetusta yleiskaavaehdotuksesta 14.6.2016

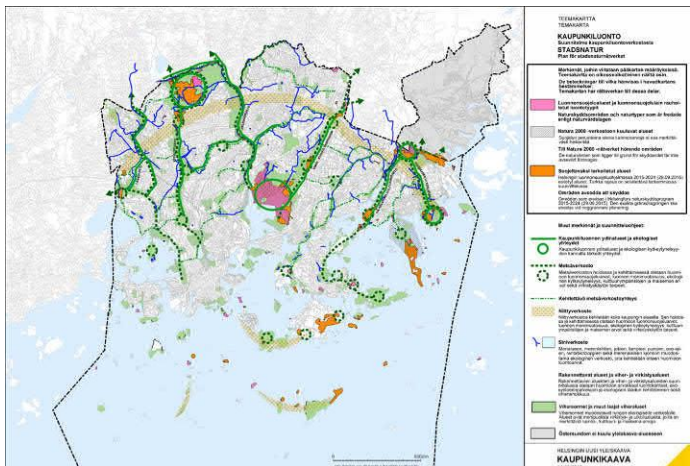
Yleiskaavan teemakarttoja: Kulttuuriympäristöt



Linkki teemakarttaan: Kulttuuriympäristöt

Kulttuuriympäristöt -teemakartalle on kerätty kaikki Helsingin merkittäviksi määritellyt kulttuuriympäristöt. Karttaan liittyy kattava raportti: [Kaupungin muutos ja kulttuuriympäristöt, 2014](#).

Kaupunkiluonto



Linkki teemakarttaan: Kaupunkiluonto

Kaupunkiluonto -teemakartta täydentää tietämystä vihervestoston ekologisesta perustasta ja kaupunkiluonnon monimuotoisuudesta. Kaupunkiluontoa ja sen ekologista kestävyttä ja monimuotoisuutta koskevia selvityksiä ovat Helsingin kestävä viherrakenne -tutkimus, Helsingin luonnonsuojeluohjelma 2015-2024 selvityksineen sekä yleiskaavan lakisääteiset luontovaikutus- ja Natura-arvioinnit.

Strategiat viheralueiden kehitystä ohjaamassa

Viheralueiden strategista kehittämistä ohjaavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, Uudenmaan maakuntakaava (4.vaihekaava), valtuustostrategia sekä kaupungin laatimat yleiskaavat ja osayleiskaavat.

Helsingissä on lisäksi laadittu sektorikohtaisia strategioita, jotka osaltaan ohjaavat viheralueverkoston kehittämistä. Näitä ovat:

- Ympäristöohjelma (KSV)
- Tulvastrategia (KSV)
- Liikkumisen kehittämisohjelma (KSV)
- Hulevesiohjelma (HKR)
- Pienvesiohjelma (HKR)
- Luonnonhoidon linjaus (HKR)
- Helsingin kaupungin luonnonsuojeluohjelma ja metsäverkosto (Ympäristökeskus)
- Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaaminen: toimintaohjelma, eli LUMO (Ympäristökeskus)

Nämä on kuvattu tarkemmin liitteessä sivuilla 128-129.

Helsingin uuden yleiskaavan, Kaupunkikaavan, valmistelu aloitettiin vuonna 2012 visioimalla Helsingin tulevaisuutta vuoteen 2050. Kaava-alueena on koko Helsingin alue lukuun ottamatta Östersundomia.

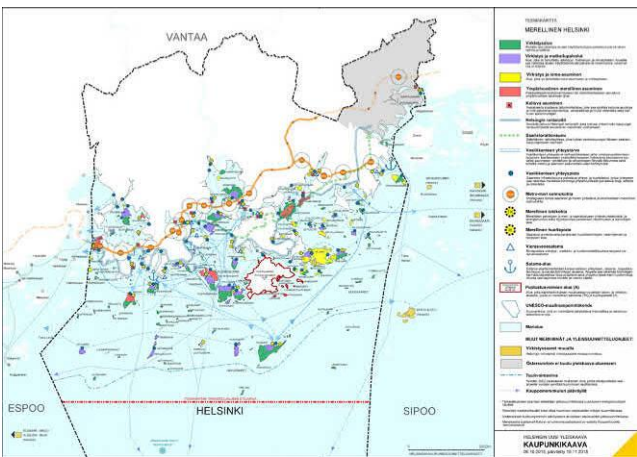
Kaupungin ja sitä ympäröivän seudun kasvu on kaavan lähtökohtana. Helsingissä asuu vuonna 2050 arviolta 860 000 asukasta ja siellä on 560 000 työpaikkaa.

Yleiskaava pyrkii luomaan uutta tiivistä ja urbaania kaupunkirakennetta. Koko kaupunkirakenne sidotaan raiteliikenteeseen. Uutta rakentamismaata osoitetaan nykyisten sisääntuloväylien varrelta, uusien poikittaisen jokeri-pikaraitioteiden varrelta, Malmin lentokentältä sekä uuden saaristoratikan varrelta Laajasalon ja Vuosaaren välillä. Sisääntuloteiden varteen osoitetaan uutta rakentamista moottoritiemäisten alueiden muuttamisella urbaaneiksi kaupunkiympäristöiksi. Lisäksi yksi kolmasosa rakentamisesta on täydennysrakentamista. Painopiste siinäkin on hyvien joukkoliikennetyksien äärellä.

Tulevaisuuden Helsinki on myös vihervestostokaupunki. Uudessa yleiskaavassa painotetaan nykyisten säteittäisten vihersormien lisäksi myös poikittaisia viheryhteyksiä ja laajoja yhtenäisiä viheralueita säilytetään. Joissain kohdin myös nykyisille viheralueille on osoitettu uutta maankäyttöä, jolloin jäljelle jäävien alueiden tavoitteellisen kehittämisen tarve korostuu.

Viher- ja virkistysverkoston kehittämissuunnitelma (VISTRA II) pohjaa ylemmän tason suunnitelmiin ja strategioihin. Omalta osaltaan se palvelee asemakaavoitusta ja erilaisten hankkeiden ohjelmointia.

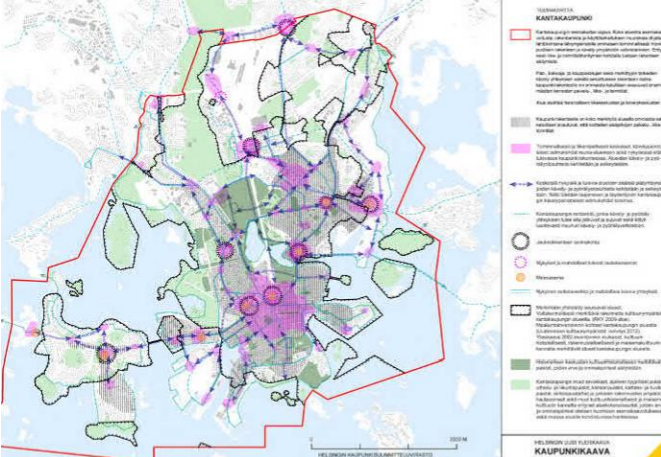
Merellinen Helsinki



Linkki teemakarttaan: Merellinen Helsinki

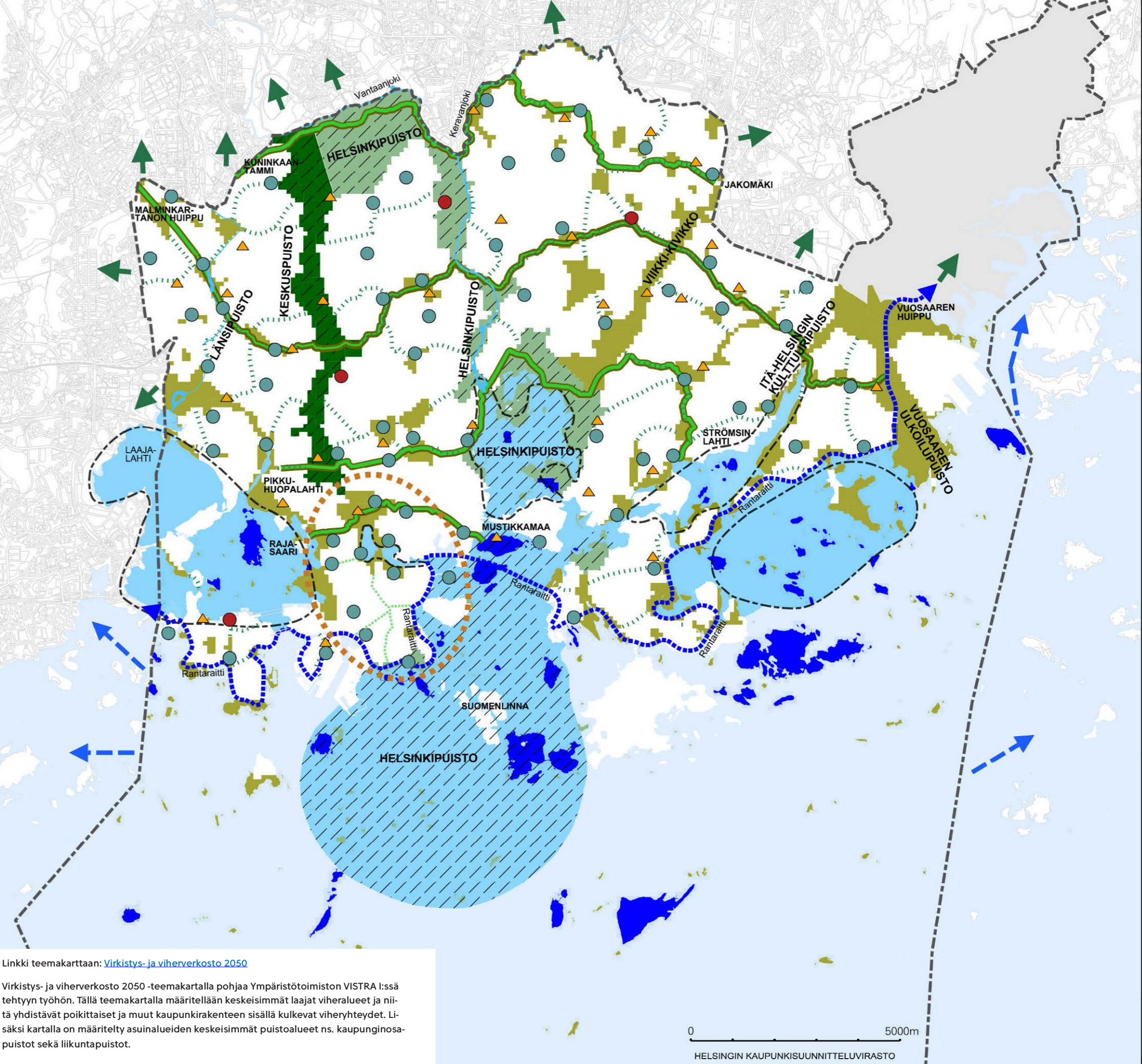
Merellisyys nähdään yleiskaavatyössä Helsingin erityisenä vetovoimatekijänä, jonka kehitystä ohjataan Merellinen Helsinki 2050- teemakartan ja siihen liittyvän raportin avulla.

Kantakaupunki



Linkki teemakarttaan: Kantakaupunki

Kantakaupunki -teemakartalla tuodaan esiin Helsingin kantakaupunkiin liittyviä arvoja ja erityispiirteitä, joihin alueen kehittämisen pohjautuu.



Linkki teemakarttaan: [Virkistys- ja viherverkosto 2050](#)

Virkistys- ja viherverkosto 2050 -teemakartalla pohjaa Ympäristötoimiston VISTRA I:ssä tehtyyn työhön. Tällä teemakartalla määritellään keskeisimmät laajat viheralueet ja niitä yhdistävät poikittaiset ja muut kaupunkirakenteen sisällä kulkevat viheryhteydet. Lisäksi kartalla on määritelty asuinalueiden keskeisimmät puistoalueet ns. kaupunginosapuistot sekä liikuntapuistot.

MANTEREEN VIRKISTYSVERKOSTO ELI "VIHREÄ VERKKO"

Viheralueet ja laajat viheralueet
Alueita kehitetään monipuolisina virkistys-, ulkoilu-, liikunta-, luonto- ja kulttuurialueina ottaen huomioon kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti sekä luonnonsuojelun kannalta tärkeät alueet. Luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuden, ekologisen verkoston ja metsäluonnon kannalta tärkeät alueet turvataan ja kehitetään ekosysteempipalveluja.

Viheralueet jatkuvat seudulle ja liittyvät mereen. Viheralueiden toiminnallisesta, visuaalisesta ja ekologisesta jatkuvuudesta huolehditaan. Viheralueille laaditaan yleissuunnitelmat, joissa parannetaan toiminnallisuutta ja saavutettavuutta sekä turvataan alueiden arvot. Tarvittaessa rakennetaan siltoja ja alikulkuja.

Keskuspuisto ja Helsinginpuisto
Keskuspuiston ja Helsinginpuiston yhtenäisyys ja arvot turvataan.

Seudulliset viheryhteydet

Viheryhteys
Laajojen virkistysalueiden välinen, sijainniltaan ohjeellinen yhteys, viherakseli tai puistojen sarja, joka palvelee virkistys- ja/tai ekologista yhteyttä.

Viherlinjat
Poikittaiset virkistysreitit vahvistavat itä-länsi-suuntaista yhteyttä viheralueisiin ja ne parantavat virkistyspalvelujen saavutettavuutta asuinalueilta. Yhteyden luonne voi vaihdella kävelyteistä puistoihin ja kaupunkimaisiin ja on sijainniltaan ohjeellinen. Tarvittaessa rakennetaan siltoja ja alikulkuja.

KUNINKAANTAMMI	JAKOMÄKI
MALMINKARTANON HUIPPU	VUOSAAREN HUIPPU
PIKKU-HUOPALAHTI	STRÖMSINLAHTI
RAJASAARI	MUSTIKKAMAA

Kaupunginosapuisto / Kaupunginosapuiston tarve
Asuinalueita kokoava, keskeinen ja helposti saavutettava puistoalue, jota kehitetään toiminnallisesti monipuoliseksi siten, että se palvelee eri käyttäjäryhmiä ja vahvistaa alueen identiteettiä. Puistojen luonne vaihtelee rakennetusta luonnontilasta ja kuvastaa alueen ominaispiirteitä ja urbaanin elämän arvoja. Kaupunginosapuistojen suunnittelussa tulee ottaa huomioon lisärakentamisen myötä kasvava käyttäjämäärä. Yhteydet kaupunginosapuistoon tulee suunnitella turvallisiksi ja miellyttäviksi.

Liikuntapuistoverkosto
Lähipuistoverkosto
Keskusta- ja asuinalueilla tulee olla kattava ja helposti saavutettava lähipuisto-, virkistys- ja liikuntapalveluverkosto sekä toimivat virkistysyhteydet.

Keskustan historialliset puistot ja kaupunkitilat
Aluetta kehitetään kerrostuneen kulttuuriympäristön lähtökohdista.

Keskustan vihreät akselit eli merkittävät puistoakselit ja -yhteydet
Kehitetään identiteettitekijöinä historiallisten, kaupunkikuvallisten ja virkistysarvojen lähtökohdista osana kaupunkirakennetta.

MERELLINEN VIRKISTYSVYÖHYKE ELI "SINIKÄMMEN"

Lahtien virkistyskokonaisuudet
Viheralueet jatkuvat sisälahtien ympärille kiertyvinä yhteyksinä ja maisematiloina. Sisälahdet muodostavat suojaisia merellisiä virkistyskokonaisuuksia ja linkin viheralueiden ja merellisen Helsingin välillä. Sisälahtia kehitetään toiminnallisina ja visuaalisina kokonaisuuksina. Lahtia kiertävien reittien jatkuvuudesta huolehditaan ja reitit vaihtelevat ympäristön mukaan poluista rantapromenadeihin.

Rantaraitti
Pääosin merenrantaa seuraavan rantaraitin jatkuvuudesta huolehditaan. Rantaraitin varrella, paikoissa mihin on hyvä julkisen liikenteen yhteys, osoitetaan vesiliikenteen laituripaikkoja.

Merellisen virkistys- ja matkailun alueet
Pääasiallisesti virkistyskäyttöön tarkoitettuja alueita, joiden saavutettavuutta vesiliikenteellä parannetaan. Saarten suunnittelun lähtökohdina ovat niiden luonto-, maisema- ja kulttuuriarvot.

Vesiliikenteen yhteystarve
Seudullinen vesiliikennenyhteystarve, jonka tarkempi linjaus suunnitellaan siten, että se palvelee saarten virkistyskäyttöä.

Östersundom ei kuulu yleiskaava-alueeseen



2

Lähtökohdat

Viher- ja virkistysverkoston kehittämisen lähtökohtia

Viheralueista verkostoksi

- Työn tärkeimmät lähtökohdat ovat:
- viheralueiden ja muiden julkisten ulkotilojen muodostaman kokonaisuuden kehittäminen yhteenkytkeytyneeksi verkostoksi
 - julkisten ulkotilojen arvojen ja ominaispiirteiden vaaliminen ja kehittäminen tiivistyvässä kaupungissa
 - verkoston selkeä hierarkia, joka auttaa kokonaisuuden hallinnoinnissa, kuten mittakaavan, laatutason ja investointitarpeiden määrittelyssä

Viherverkosto jakautuu kolmeen erilliseen osaan, joita tarkasteltaessa myös mittakaava tarkentuu. Nämä osat tai hierarkiatasot ovat **viher- ja virkistysverkoston runko** eli vihersormien, merellisen sinikämmen ja pääviheryhteyksien eli viherlinjojen muodostama kehikko, **alueellinen viherverkosto** eli kaupunginosien sisäiset viheralueet sekä **muu kaupunkivihreä** (ks kaavio alla). Ensin mainitut koostuvat kaavoitetuista julkisista viher- ja virkistysalueista sekä vesialueista. Muu kaupunkivihreä sisältää myös kaduilla ja korttelialueilla olevaa viherympäristöä, jolla on kaupunkitalan ja urbaanin elämän kannalta tärkeä merkitys.

Miksi viher- ja virkistysverkosto?

Työn nimessä ei viitata pelkästään viherverkostoon, koska kaupungista nauttimiselle on tärkeää muukin julkinen tila, kuten vesialueet. Toisaalta pelkästään virkistysverkostosta puhuminen ei kerro koko totuutta; onhan kaupungin kattavalla viher- ja siniverkostolla myös muita tehtäviä kuin virkistys. Nämä tehtävät - esimerkiksi ekologisen kestävyys edistäminen, luonnon monimuotoisuuden ja maiseman kulttuuriperinnön säilyttäminen - tukevat myös virkistystä.

”Vihersormien ja muiden seudullisten viheralueiden sekä paikallisen viheralueverkoston jatkuvuus tulee turvata.”

Kaupunkikaava

VIHERVERKOSTORUNKO

- Laajat, kaikkia helsinkiläisiä ja matkailijoita palvelevat viheralueet
- Paljon pinta-alaa vaativat toiminnot, kuten liikuntapui-
tot, ratsastus, golf, siirtola-
puutarhat
- Luonnonsuojelualueet ja ekologi-
nen pääverkosto
- Laajat kulttuuriympäristöt, kuten viljelymaisemat

Avainsanat: vihersormi, viherlinja, merellinen sinikämmen

ALUEELLINEN VIHERVERKOSTO

- Lähiviheralueet nivoutuvat osaksi asuinalueita
- Pääpaino monipuolisessa virkistystoimintatarjonnassa ja asukkaiden arkiympäristön laadussa
- Paikallista identiteettiä muodostavat arvoympäristöt

Avainsanat: viheryhteys, kaupunginosapuisto, lähipuisto, korttelipuisto

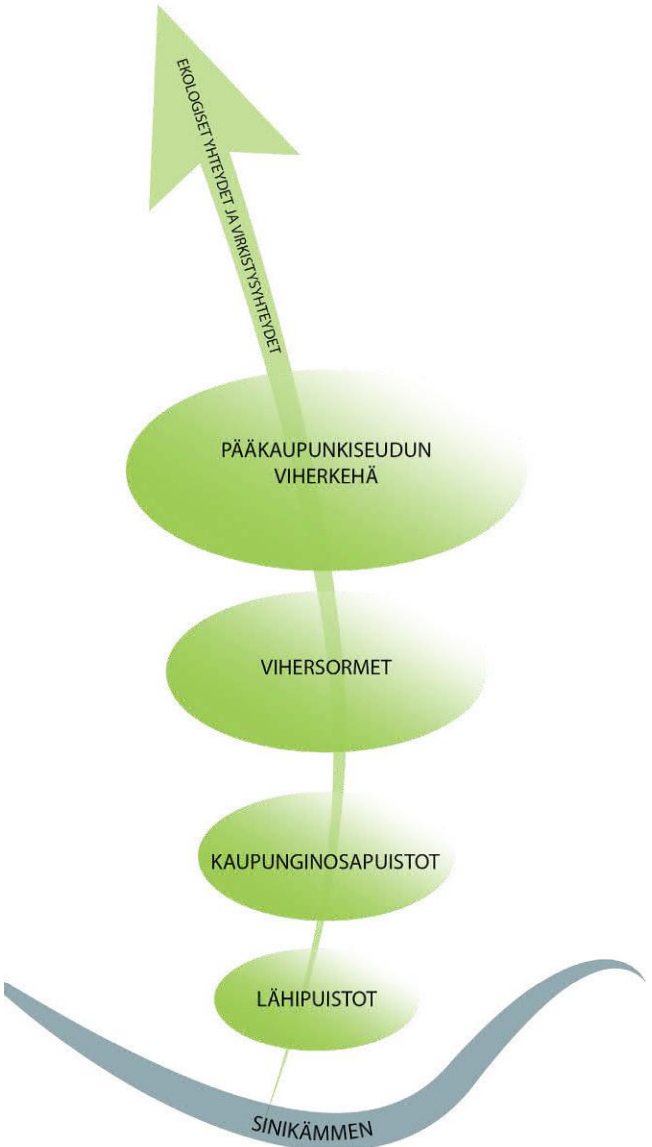
MUU KAUPUNKIVIHREÄ

- Korttelirakenteeseen liittyvä kaupunkivihreä, kuten katu-
puut, piha-alueiden kasvillisu-
set osat, aukoiden kasvillisuus, pienet kalliopaljastumat ja hulevesireitit
- Tarkoitus lisätä rakennetun ympäristön viihtyisyyttä, luoda mittakaavaa, vehreyttä ja paikan luonnetta

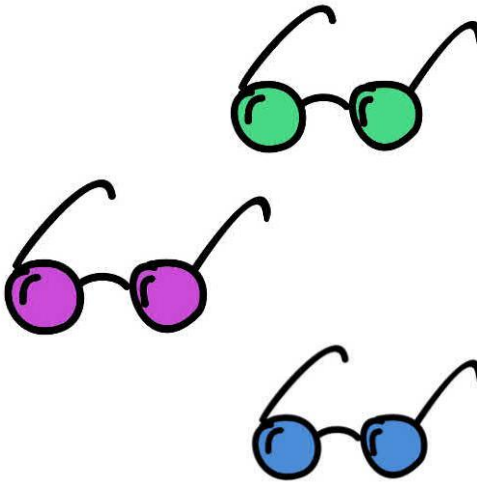
Avainsanat: taskupuisto, katuviherreä, piha, kansivihreä, puistikko, viherkatto, viherseinä

Verkoston laatu ja arvot

Kaupungin tiivistyessä viher- ja virkistysverkoston sisällöllisen laadun merkitys korostuu. Laatu koostuu monikäyttöisyydestä, tarkoituksenmukaisuudesta sekä alueisiin sisältyvistä arvoista. Näitä ovat virkistyselliset, maisemalliset ja kulttuurihistorialliset arvot sekä luonnonarvot. Ajankohtainen näkökulma näiden arvojen tarkasteluun on ekosysteemipalvelut-käsittekokonaisuus. Laadukas viher- ja virkistysverkosto ottaa huomioon paikan ominaispiirteet ja tuottaa mahdollisimman monia erilaisia ekosysteemipalveluita.



Helsingin viheralueiden hierarkia asettuu osaksi pääkaupunkiseudun laajempaa kokonaisuutta. Kaavio Diplomityöstä ”Folkari - Helsingiläinen kaupunginosapuisto”, Katariina Peltola 2015, Aalto yliopisto



Kuva. Viheralueiden arvottamisessa käytetään erilaisia näkökulmia, ikään kuin tarkastellaan asiaa erivärisiksi sävytettyjen silmälasien lävitse.

Ekosysteemipalveluilla tarkoitetaan luonnon ihmiselle tarjoamia hyötyjä. Esimerkiksi veden ja ravinteiden kiertoon kuuluu ylläpitäviin palveluihin, hiilen sidonta ja sadeveden imeytyminen säätelypalveluihin ja virkistys sekä kauuselämykset kulttuurisiin palveluihin. Kaupunkiluonto tuottaa näitä kaikkia, mutta usein erityisesti kulttuuristen palveluiden näkökulma painottuu. Julkisissa ulkotiloissa liikkuminen tuottaa hyvinvointia. [1]

Ekologisen verkoston osalta jokaisella tarkastelutasolla on lähtökohtana, että viherverkosto toimii ekologisenä verkostona, eikä sitä sen vuoksi esitetä kartoilla erikseen. Viherverkoston kehittäminen pohjautuu osaksi myös yleiskaavan Kaupunkiluonto-teemakarttaan. Epäjatkuvuuskohtia on tuotu esiin alueellisen viherverkoston kehittämistoimenpiteissä. Laajempaa kiinnostusta herättäviä luontokohteita on tuotu vetovoimakohteina esiin.

Seuraavilla aukeamilla on esitetty Helsingin kaupunkiluonnon ja kulttuurimaisemien arvoja, jotka ovat toimineet pohjatietona viher- ja virkistysverkoston kehittämiselle. Verkostoa on visualisoitu kappaleen 3 Vihersormi-kartoilla sekä kappaleen 4 alueellisilla kartoilla. Viher- ja virkistysverkoston roolia tiivistyvässä kaupunkirakenteessa ja muuttuvissa ilmasto-oloissa on käsitelty kappaleessa 5.

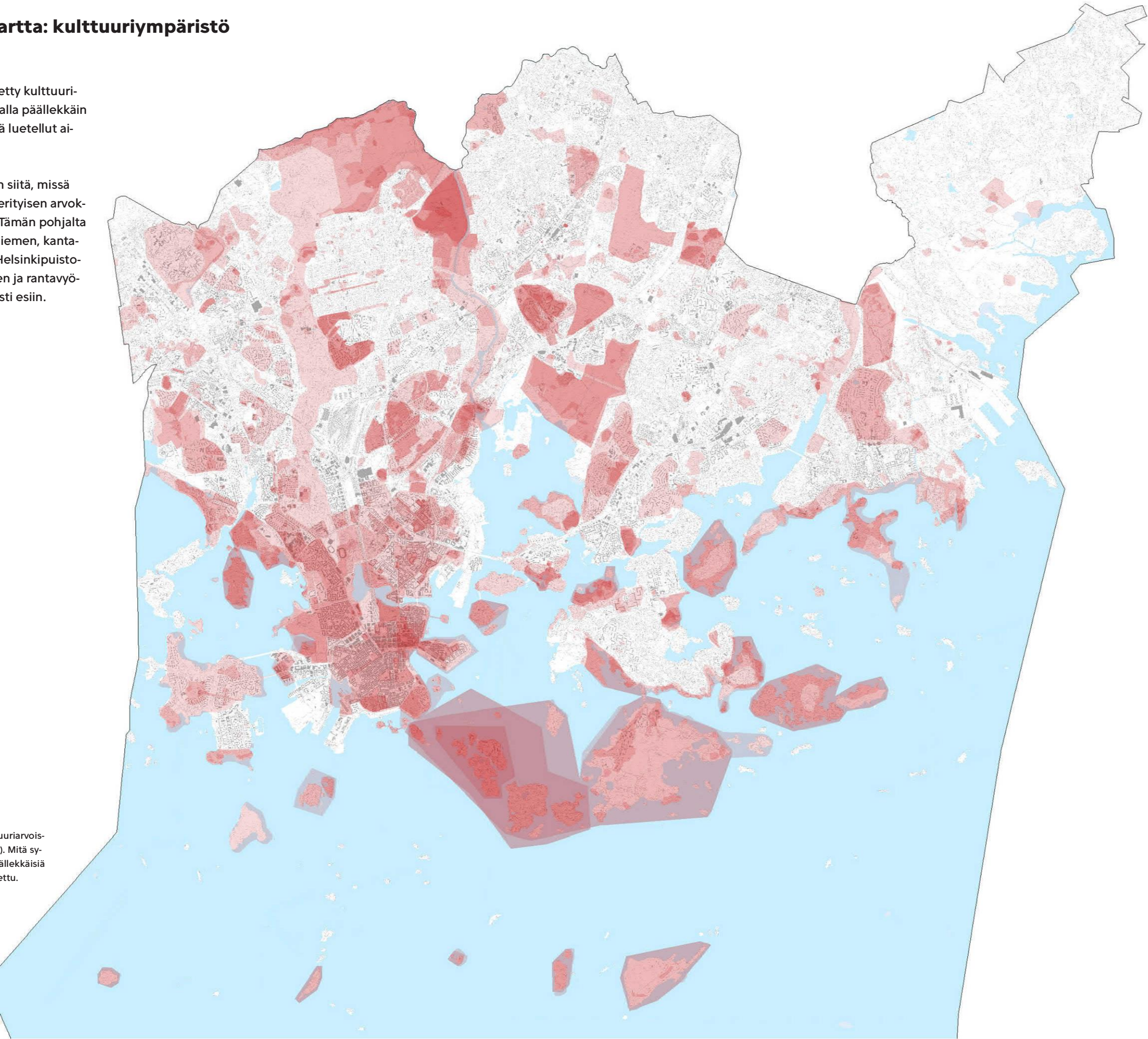
[1] Alalta tulee jatkuvasti uutta tutkimustietoa, esim. viime aikoina on todettu monimuotoisuuden ja luontokontaktien vähenemisen aiheuttavan tulehdusperäisten tautien lisääntymistä (Hanski, 2012).

Arvotihentymäkartta: kulttuuriympäristö

Oheisessa kartassa on esitetty kulttuuriarvojen tihentymät laittamalla päällekkäin kartan merkkien selitteessä luetellut aineistot.

Kartta antaa kokonaiskuvan siitä, missä kulttuuriarvojen osalta on erityisen arvokkaiksi määriteltyjä alueita. Tämän pohjalta voidaan todeta Helsingin niemen, kanta-kaupungin, Keskuspuisto-Helsinkipuisto-kokonaisuuden sekä saarten ja rantavyöhykkeen nousevan erityisesti esiin.

Kartta: Yhteenveto Helsingin kulttuuriarvoista (rakennetun ympäristön suojelu). Mitä syvempi punainen, sitä useampia päällekkäisiä kulttuuriarvoja alueella on tunnistettu.

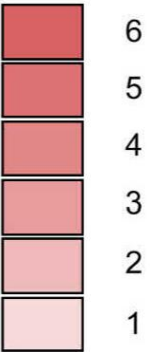


Arvoalueet

Kulttuuriarvot

- Perinnemaisemat
- Maailmanperintökohteet
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt
- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet
- Maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt
- Kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittävät alueet
- Asemakaavassa suojeltu tai säilytettävä alue
- Muinaisjäännökset

Päällekkäisten arvoalueiden määrä



© Helsingin kaupunki
Pohjakartta: KMO
Aineistot: KSV
Toteutus: KSV/Juha Niemelä 6/2016



Arvotihentymäkartta: luonto

Oheisessa kartassa on esitetty luontoarvojen tihentymät laittamalla päällekkäin Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmästä aluetietoja.

Kartta antaa kokonaiskuvan siitä, missä on erityisen arvokkaiksi määriteltyjä alueita jonkin luontoarvon nojalla. Mitä tummempi vihreä, sitä useampi luontoarvo on päällekkäin kyseisellä alueella. Tämän pohjalta voidaan todeta, että kyseisiä arvoja on paljon vihersormien ja sinikämmenen, erityisesti saarten ja niemiä alueella.

LUONTOARVOT KARTALLA

Rauhoitetut kohteet:

- Luonnonsuojelualueet
- Natura-alueet
- Suojellut luontotyytit
- Luonnonmuistomerkit

Rauhoitettavat kohteet:

- Luonnonsuojeluohjelma 2015-2024

Arvokkaat luontokohteet:

- Arvokkaat kasvikohteet
- Arvokkaat lintukohteet
- Arvokkaat lepakkoalueet
- Arvokkaat geologiset kohteet
- Tärkeitä matelijä- ja sammakkoeläinkohteet
- Kääpäkohteet
- Metsäkohteet

Perinnemaisemia

Puot

Lammet

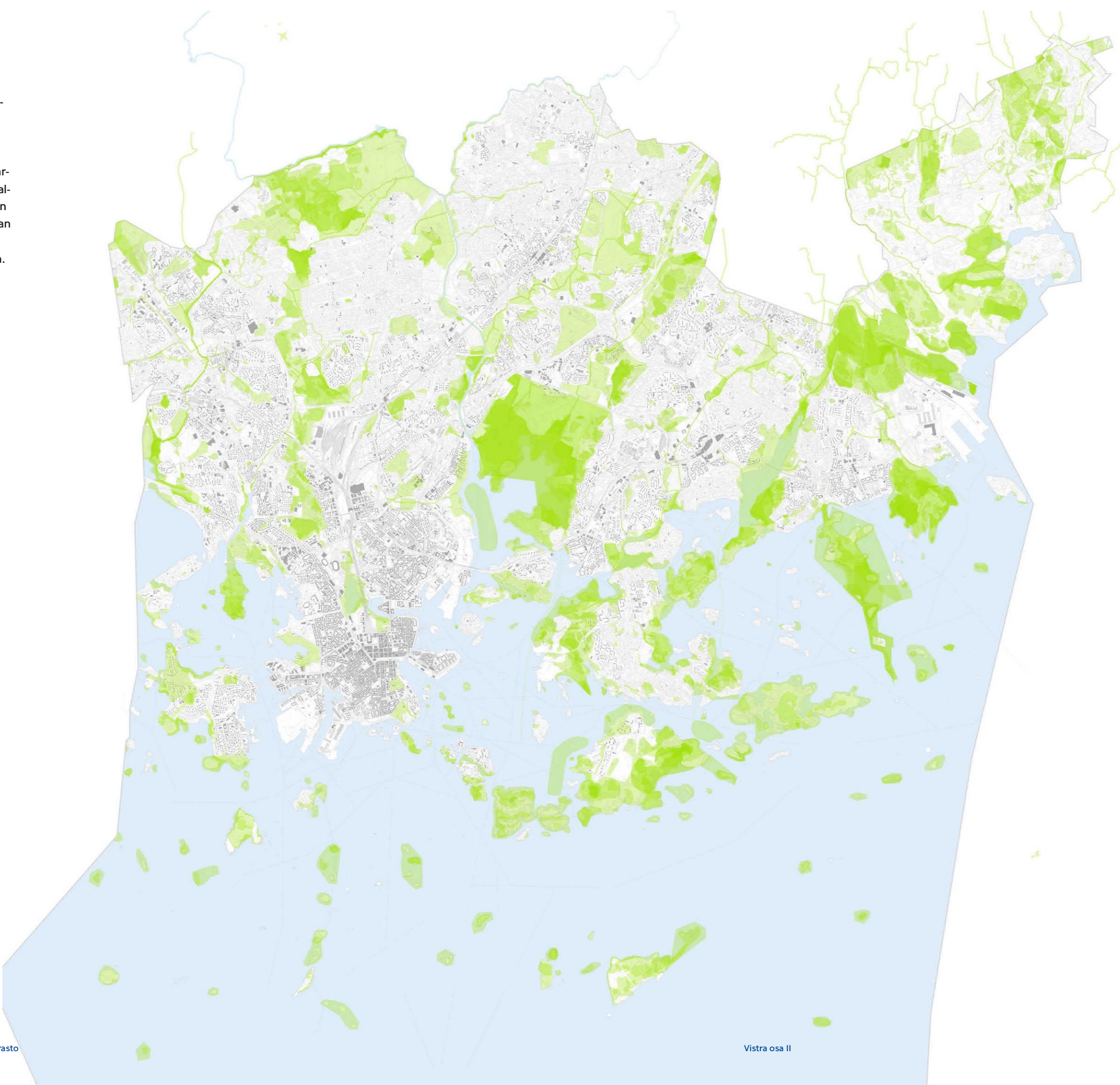
Lähteet

Tiedot: Helsingin kaupungin ympäristökeskus,
Luontotietojärjestelmä

Kartta: Yhteenveto Helsingin luontoarvoista (luontotietojärjestelmä, suojellut alueet). Mitä kirkkaampi vihreä, sitä useampia päällekkäisiä luontoarvoja alueella on tunnistettu.

Lisäksi Yleiskaavan kaupunkiluonto-teemakartalla (Liite 5.) on esitetty ekologisten yhteyksien sekä metsäverkoston, niittyverkoston ja siniverkoston kehittäminen.

Kartta: VISTRA II/ KSV / Ympäristötoimisto / 2016



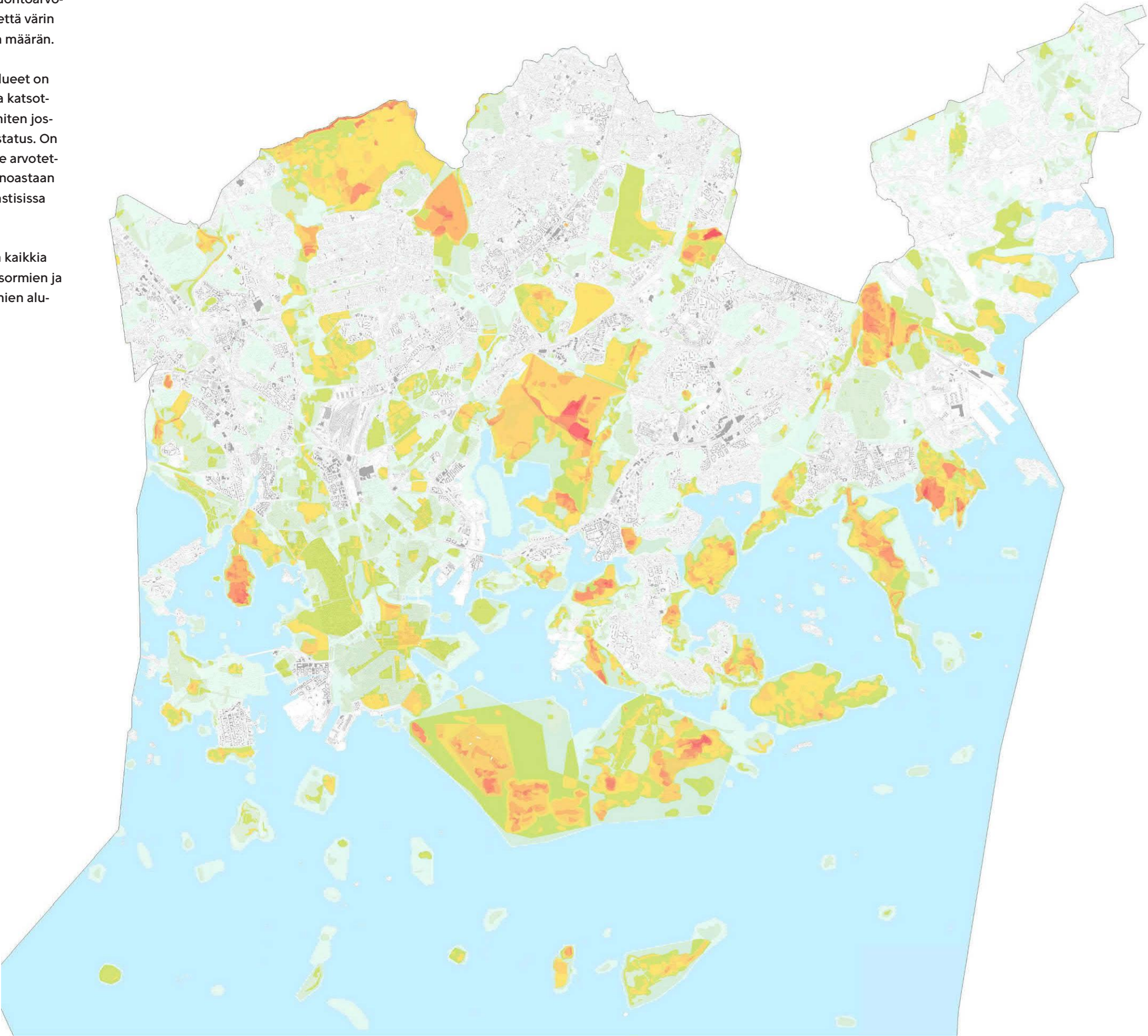
Arvotihentymäkartta: yhdistelmä

Oheisessa kartassa on esitetty yhdessä luontoarvojen ja kulttuuriarvojen tihentymät siten, että värin lämpötila osoittaa päällekkäisten arvojen määrän.

Kartta antaa kokonaiskuvan siitä, mitkä alueet on luonto- ja/tai kulttuuriarvojen perusteella katsottu erityisen arvokkaiksi. Näillä on useimmiten josakin järjestelmässä todennettu suojelustatus. On kuitenkin huomattava, että kartassa ei ole arvotettu näitä arvoja toisiaan vasten, vaan se ainoastaan esittää kartan ohessa luetelluissa, tähänastisissa arvioinneissa todetut arvot.

Tarkastelun pohjalta voidaan todeta, että kaikkia arvoja yhteensä on erityisen paljon vihersormien ja sinikämmenen, erityisesti saarten ja niemiä alueella.

Kartta: Arvotihentymät, luonto ja kulttuuri-perintö. Mitä lämpimämpi väri, sitä useampi päällekkäinen arvo osuu alueelle.



Arvoalueet

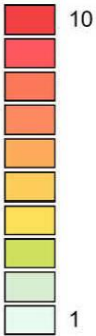
Ekologia/luontoarvot

- Luonnonsuojelualueet
- Luonnonsuojeluohjelma 2015-2024
- Natura-alueet
- Suojellut luontotyytit
- Arvokkaat kasvikohteet
- Arvokkaat lintukohteet
- Tärkeitä lepakkoalueet
- Arvokkaat geologiset kohteet
- Tärkeitä matelija- ja sammakkoeläinkohteet
- Kääpakohteet
- Metsäkohteet
- Lammet
- Lähteet

Kulttuuriarvot

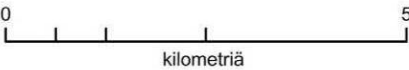
- Perinnemaisemat
- Maailmanperintökohteet
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt
- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet
- Maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt
- Kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittävät alueet
- Asemakaavassa suojeltu tai säilytettävä alue
- Muinaisjäännökset

Päällekkäisten arvoalueiden määrä



© Helsingin kaupunki

Pohjakartta: KMO
Aineistot: KSV, Luontotietojärjestelmä
Toteutus: KSV/Juha Niemelä 10/2016



Maisemakulttuuri

Kartalla on esitetty Helsingin keskeisimmät kulttuurimaisemakohteet, puistot, puutarhat ja maisemakokonaisuudet. Kohteiden valinnan perusteena ovat olleet valtakunnallisessa kartoitustyössä hyväksytyt valintakriteerit: paikan historiallinen, puutarhataiteellinen, maisemakuvalinen tai puutarhakulttuurinen arvo. Kohteiden valinnassa on painotettu erityisesti helsinkiläisen kulttuurimaiseman erityispiirteitä ja helsinkiläisten vapaa-ajanvietosta kertovia paikkoja. Tarkastelun rajana on ollut 1980-luku, eikä tätä uudempia kohteita ole sisällytetty kartalle.

Kartta on uuden yleiskaavan lähtöaineistoksi laadittu julkaisusta ”Kaupungin muutos ja kulttuuriympäristöt” vuodelta 2014. Julkaisussa on muun muassa avattu kartan merkkien selitystä laajemmin.

Linkki julkaisuun: [Kaupungin muutos ja kulttuuriympäristöt](#)

- KARTANO- JA TILAKESKUSTEN KULTTUURIYMPÄRISTÖT, KARTANOPUISTO
- MERELLISET HUVILA-ALUEET MAISEMAKOKONAISUUKSINA
- ASUNTOALUEKOKONAISUUS
- AIKAKAUDELLEEN TYYPILLINEN PUISTO, PUISTIKKO TAI AUKIO
- PUISTOKADUT, PUUKUJANTEET
- AIKAKAUDELLEEN TYYPILLINEN URHEILU- TAI LIIKUNTAPUISTO
- KESKEISET HISTORIAALLISET KATULINJAT
- KANSANPUISTOT JA LOMAMAJA-ALUEET
- JULKISTEN RAKENNUSTEN, TYÖPAIKKA-ALUEIDEN JA LAITOSTEN YMPÄRISTÖT
- SIIRTOLAPUUTARHAT
- HAUTAUSMAAT
- KANTAKAUPUNGIN KADUT JA AUKIOT
- ERITYISALUEET
- HISTORIAN KANNALTA TÄRKEÄT KAUPUNKIMAISEMAT: HELSINGIN SILHUETIN NÄKYMINEN MERELTÄ
PAIKALLISESTI MERKITTÄVÄT SILHUETTIPANORAAMAT
HELSINGIN IDENTITEETIN KANNALTA TÄRKEIMMÄT RANNOILTA AVAUTUVAT MAISEMAKAVALKADIT

”Helsinkiläinen maiseman kulttuuriperintö ja uusi maisema elävät harmonisesti rinnakkain siten, että maisemakulttuurin kerrostumat eri aikakausilta säilyvät osana kehittyvää kaupunkia”

VISTRA-VISIO

”Historia ja kaupungin kehitysvaiheet näkyvät maisemassa ja ovat osa asukkaille tärkeää alueen identiteettiä.”

VISTRA-VISIO

0 5000m
Kartta: VISTRA II/ KSV / Ympäristötoimisto / 2016